

Михайло Драгоманов: на кордонах українського європеїзму

Вікторія КОРНЕВА
"Зоря Полтавщини"

ПРОСВІТНИЦЬКИЙ захід, присвячений 180-річчю від дня народження нашого видатного земляка Михайла Драгоманова, провели в Полтавській обласній універсальній науковій бібліотеці імені І. П. Котляревського. Впродовж години перед відвідувачами дійства промайнули десятки й десятки неординарних епізодів із життя великої особистості, яка в умовах російського імперського поневолення на повен голос заявляла про українство на найвпливовіших інтелектуальних майданчиках Європи.

Зібрання організували працівники відділу обслуговування користувачів книгозбірні, Північно-східний міжрегіональний відділ Українського інституту національної пам'яті, кафедра культурології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

ОБІЦЯНКА ведучої драгоманівського зібрання, завідувачки відділу обслуговування користувачів головної книгозбірні області Ніни Климко, що присутні отримують можливість дізнатися про грандіозну постать Михайла Драгоманова щось нове, певно ж, і не могла не справдитися. Про незгасаючий інтерес сучасних дослідників до доробку й життєпису нашого земляка свідчила, зокрема, й представлена в залі книжкова виставка. У добірці продемонстрували лише децищу із наявних у фондах видань. Причому йдеться про книги саме нових років.

– Історик, фольклорист, літературознавець, письменник – навіть перелічити всі іпостасі Драгоманова важко. Як заповіт звучать сьогодні його слова, що всі «хвороби» українського суспільства, які підточують зусилля нашого народу, – через брак незалежності, – наголосив представник УНП в Полтавській області Олег Пустовгар. – Міністр закордонних справ УНР Олександр Шульгін писав, що з Драгоманова «виросли» і Михайло Грушевський, і Євген Чикаленко, і Симон Петлюра; що інтелектуали другої половини дев'ятнадцятого століття (згадаймо громадський рух) підготували ґрунт, на якому і з'явився Четвертий Універсал Української Центральної Ради, що проголошував незалежність Української Народної Республіки.

Ще з часів навчання у Гадяцькому училищі культури Олег Пустовгар пам'ятає, з якою гордістю і любов'ю видатний майстер української вишивки, світлої пам'яті Григорій Кисіль розповідав, що у нього зберігаються креслення і начерки зруйнованої у більшовицькі часи садиби Косачів-Драгоманових. Її відновлення, як зауважив представник УНП, стало б справжнім прикладом «Великого будівництва» у сфері культурної інфраструктури, адже начерки й дотепер беруть у родині майстра. Утім наразі доводиться констатувати, що навіть справжнього пам'ятника, гідного унікальної постаті Михайла Драгоманова, у його рідному Гадячі немає.

Кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології ПНПУ імені В. Г. Короленка Віталій Дмитренко акцентував, що Михайло Драгоманов не тільки представляв український народ і порушував українську тематику в Європі в ті часи, коли Україна як держава ще не існувала, а й намагався привнести Європу в Україну, вчергове довести, що Україна – це частина Європи не лише географічно, а й культурно, історично, за певними політичними ідеями.

– На схилі життя Іван Франко говорив, що Україна в дев'ятнадцятому столітті мала два «крила»: поетичне – Шевченко, який дав дух Україні, і національне – Драгоманов. Драгоманівський раціоналізм був певною мірою тим новим, що було привнесено в українську інтелектуальну думку дев'ятнадцятого століття. Європейський мислитель, він був добре знайомий і з провідними ідеологічними, науковими теоріями, які витали тоді в Європі, і безпосередньо з багатьма творцями цих теорій. Іншими слова-

фото з Інтернету.

✓ Михайло Драгоманов із племінницею Ларисою Косач (Лесею Українкою).

ми, він говорив з європейцями їхньою мовою, і це зближувало його з інтелектуальними лідерами того часу, – зазначив Віталій Дмитренко.

Якщо принагідно поміркувати про європейський вибір сучасної України, ніде правди діти, що від іще недавно палких сподівань українців на допомогу європейського співтовариства натепер у багатьох лишилися досада й розчарування. Та чи був Драгоманов півтора століття тому ідеалістом? Ні. Як наголосив спікер, однією із заповідей Михайла Петровича до українців була настанова «подорослішати», бо, тільки запропонувавши Європі щось цікаве й нове, можна стати її повноправним членом.

Оригінальним переходом від портрета Драгоманова – європейського мислителя до Драгоманова – переконаного європейця у сімєних стосунках стала цитата зі спогадів його доньки, Лідії Шишманової (болгарської письменниці, журналістки, активістки жіночого руху), в якій вона дякувала батьку і за хорошу освіту («закидав мене книжками»), і за те, що привчив до самостійності, щоб не була схожою на жінок, які, домагаючись рівноправ'я, не вміють навіть знайти дорогу в чужому місті.

Про спадок Михайла Драгоманова як великого педагога розповів доктор історичних наук, завідувач кафедри культурології ПНПУ імені В. Г. Короленка Олександр Лук'яненко. Оскільки вся його концепція виховання й освіти базується на власному досвіді, спікер проілюстрував її конкретними історіями з часів навчання Драгоманова, зокрема в Гадяцькому повітовому училищі та Полтавській гімназії. Отож, поряд із освітніми канонами Драгоманова (гідність та свобода учнів, відсутність у школі насилля і т. д.) випав привід згадати і юнацькі пригоди майбутнього мислителя, бо був він свого часу і шибеником, і майстром шпаргалок. А ще – віддати данину шани видатному Миколі Пирогову, який, потрапивши в опалу до імператора, був «зісланий» керувати навчальними округами на українських землях і одного разу допоміг Драгоманову уникнути виключення з Полтавської гімназії.